

HOLLOLA –LAHTI –NASTOLA YMPÄRISTÖASIOIDEN TOIMENPIDEOHJELMA

Lahden seudun ympäristölautakunta 31.5.2011

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO
2. YHTEINEN YMPÄRISTÖASIOIDEN HALLINTAJÄRJESTELMÄ
3. TOTEUTUMISEN SEURANTA JA RAPORTOINTI
 - 3.1 Seurannan vastuut ja päätöksenteko
 - 3.2 Seurantamittarit ja tavoitteiden toteutumisen arviointi

TAVOITE- JA TOIMENPIDEMATRIISI

- 1 Toteutetaan ilmastonmuutosta hillitseviä toimenpiteitä ja varaudutaan sen aiheuttamiin riskeihin
- 2 Suojellaan asuin- ja elinympäristön viihtyisyyttä ja terveellisyyttä sekä luonnon monimuotoisuutta
- 3 Turvataan pohjavesien laatu ja määrä sekä vaalitaan vesistöjen virkistys- ja luonnonarvoja
- 4 Varataan voimavarat ajantasaisen ympäristötiedon levittämiseen sekä lisätään asukkaiden mahdollisuuksia toimia elinympäristönsä hyväksi
- 5 Päätöksien vaikutuksia ympäristöpäämääriin tarkastellaan kaikilla päätöksenteon tasoilla

1 JOHDANTO

Tämä raportti on Hollola – Lahti – Nastola ympäristöasioiden hallintajärjestelmän osa ja sen sisältämien päämäärien ja tavoitteiden toteuttamisen konkreettisin väline. Koko hallintajärjestelmä selostetaan tarkemmin seuraavassa luvussa. Ympäristöasioiden tavoite- ja toimenpideohjelmaa on laadittu vuoden 2010 lopulta asti Lahden seudun ympäristöpalveluissa virkatyönä, neuvotteluissa eri tahojen mm. Hollolan ja Nastolan teknisten johtoryhmien kanssa sekä Lahden seudun ympäristölautakunnan seminaarissa helmikuussa 2011. Myös yhteisten ympäristötavoitteiden luonnoksesta keväällä ja kesällä 2010 saatujen lausuntojen kommentteja on tässä otettu huomioon.

Raportin keskeinen sisältö on tavoite- ja toimenpidematriisi, jonka rakenne perustuu yhteisen ympäristöpolitiikan päämääriin sekä yhteisten ympäristötavoitteiden jaotteluun. Mainittujen alle on matriisissa ryhmitelty tarkempia, yleensä operatiivisia alatavoitteita sekä näitä toteuttamaan tarkoitettuja toimenpiteitä. Matriisi noudattelee samoja periaatteita kuin v. 2007 laaditun ympäristöstrategian toteutusohjelma. Siinä on toimenpiteiden osalta pyritty esittämään toteutusvastuut mieluiten henkilötasolle. Lisäksi matriisissa on tarvittaessa mainittu yhteistyötahot, toteuttamisen karkea aikataulu, mistä resurssit toimenpiteen toteuttamiseen sekä viimeisessä sarakkeessa voidaan vielä selvittää toteutumisen vaihetta.

Tämän ohjelman valmistelua on koordinoanut ympäristönsuojelusuunnittelija Timo Permanto ja sen on hyväksynyt Hollolan, Lahden ja Nastolan yhteinen ympäristölautakunta kokouksessaan 31.5.2011.

2 YHTEINEN YMPÄRISTÖASIOIDEN HALLINTAJÄRJESTELMÄ

Lahden seudun kunnilla on ollut yhteinen ympäristöpolitiikka vuodesta 2007 lähtien. Ympäristöpolitiikan toteuttamiseksi laadittiin tuon jälkeen yhteinen ympäristöstrategia, jonka tilalle päätettiin kuluvan valtuustokauden alussa valmistella Hollola – Lahti – Nastola yhteiset ympäristötavoitteet. Ne vastaavat kuitenkin statukseltaan ja tarkkuudeltaan tuota aikaisempaa strategiaa. Yhteisille ympäristötavoitteille päätettiin jo järjestelmän muokkausta aloitettaessa laatia tarkempi, tavoitteita toteuttava ympäristöasioiden toimenpideohjelma. Hierarkiassa ylimmät, ympäristöasioitakin ohjaavat dokumentit ovat Hollolan, Lahden ja Nastolan **kuntastrategiat**. Nykyisen valtuustokauden strategioista päätettiin kuntien valtuustoissa vuosina 2009 ja 2010. Viimeisimmät strategiapäivitykset on tehty valtuustoissa v. 2011 alussa.

Kuntien yhteinen **ympäristöpolitiikka** on valmisteltu Lahden seudun ympäristöpalveluissa ja Lahden seudun ympäristölautakunta päätti keväällä 2009 hakea sille hyväksyntää kuntien valtuustoista. Hollolan, Lahden ja Nastolan valtuustot hyväksyivätkin sen samansisältöisenä tuon vuoden touko- ja kesäkuussa. **Yhteiset ympäristötavoitteet** valmisteltiin hieman laajemmalla pohjalla ja niiden luonnoksesta pyydettiin lausunnot eri kuntaorganisaatioilta sekä ympäristöasioihin kytkeytyviltä

konserniyhtiöiltä. Yhteiset ympäristötavoitteet hyväksyttiin lautakunnassa marraskuussa 2010 ja samansisältöisenä kuntien hallituksissa helmikuussa 2011. Nyt käsillä oleva **Ympäristöasioiden toimenpideohjelma** on edellä olevia toteuttava asiakirja ja sen on hyväksynyt Lahden seudun ympäristölautakunta lähinnä Lahden seudun ympäristöpalveluiden vastuulla olevien toimien osalta. Muiden ohjelmassa mainittujen vastuuyksiköiden osalta asiakirjaa voidaan pitää vastuullisten tahojen välisenä sopimuksena, jota koordinoi Lahden seudun ympäristöpalvelut. Jatkotyöskentelyn yksi haaste tulee olemaan kuinka muissa tavoitteiden toteutumisesta vastuussa olevissa yksiköissä saadaan kytkettyä nämä asiat osaksi johtamista ja toiminnan resursointia.

Lisäksi on huomioitava, että useita pää- ja alatavoitteita toteuttavat jo erilliset käynnissä olevat ohjelmat ja suunnitelmat. Näitä ovat esimerkiksi seudullinen ilmasto-ohjelma, Vesijärviohjelma sekä pohjavesien suojelusuunnitelma. Näiden ohjelmien sisältö on otettu huomioon tätä toimenpideohjelmaa laadittaessa. Niiden suhdetta ympäristöasioiden toimenpideohjelman toteuttamiseen tullaan jatkuvasti koordinoimaan osana Lahden seudun ympäristöpalveluiden johtamista.

3 TOTEUTUMISEN SEURANTA JA RAPORTOINTI

3.1 Seurannan vastuut ja päätöksenteko

Hollola – Lahti – Nastola ympäristöasioiden toimenpideohjelman toteutumisesta tullaan raportoimaan Lahden seudun ympäristölautakunnassa vähintään kaksi kertaa vuodessa. Ohjelmassa esitettyjen toimenpiteiden osalta se päivittyy jatkuvasti ja laajempi arvio tavoitteiden päivytystarpeesta tehdään kerran vuodessa. Tästä arvioinnista saattaa seurata päivytystarpeita myös järjestelmän yleispiirteisempiin asiakirjoihin.

Seurannan päävastuu on Lahden seudun ympäristöpalveluilla ja asia on säännönmukaisesti yksikön tiimien ja johtoryhmän asialistoilla. Lisäksi toimenpideohjelman matriisi on aina aineistona yksikön esimiesten alaistensa käymissä kehityskeskusteluissa.

Muiden matriisissa mainittujen vastuuyksiköiden osalta seurantaa ja muutakin yhteistyötä koordinoi ja siitä vastaa yksikön ympäristönsuojelusuunnittelija.

3.2 Seurantamittarit ja tavoitteiden toteutumisen arviointi

Toimenpideohjelman seuranta on ensisijassa matriisissa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisen seurantaa. Suurimpaan osaan toimenpiteitä määritellyt aikataulut antavat tähän hyvän mahdollisuuden. Matriisitarkastelu on tässä joustava väline, koska se voi elää aikataulujen ja toimenpidemuotoilujen suhteen. Lisäksi sinne voidaan vapaasti lisätä toimenpiteitä, jos nähdään resurssien antavan myötä tai siitä voidaan perustelluin syin poistaa välitavoitteita tai toimenpiteitä.

Sitä, kuinka tavoitteiden toteuttaminen ja tehdyt toimenpiteet vaikuttavat ympäristön tilaan, voidaan osittain seurata muun säännöllisen raportoinnin kautta. Vuosittainen ympäristökatsaus, vesistöjen tilan kehityksestä ja ilmanlaadusta tehtävät säännölliset raportit ovat osa tätä seurantaa. Kuitenkin näissä ja muissakaan raporteissa olevat

seurantamittarit eivät kata koko ympäristöasioiden toimenpideohjelman tavoite- ja toimintakirjoa. Lisäksi on muistettava, että elinympäristömme ilmiöihin ja sen laatuun vaikuttavat monet muutkin tekijät kuin ympäristöasioiden hyväksi tehtävä työ – ja joissain tapauksissa selvästi tätä voimakkaammin.

Toiminnan tehokkuuden kehittäminen edellyttää, että olemassa olevien mittareiden lisäksi pyrimme löytämään ja kehittämään sellaisia seurantaindikaattoreita, jotka kuvaavat selkeämmin myös tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuutta. Tässä kehittämistyössä pyrimme yhteistyöhön esimerkiksi Itämeren kaupunkien liiton ympäristösihteeristön kanssa.

Lisäksi on hyvä muistaa, että tämä ohjelma ei näennäisestä kattavuudestaan huolimatta pidä sisällään kaikkea sitä ympäristön hyväksi tehtävää työtä, mitä kaupunki- ja kuntaorganisaatioissa tai niiden ulkopuolella tällä alueella tehdään. Raportin painopiste on ensisijassa Lahden seudun ympäristöpalveluissa tehdyssä työssä, vaikka mukaan on otettu merkittäviä toimia mm. muissa Hollolan, Lahden ja Nastolan yksiköissä sekä konserniyhtiöissä.

**Hollola – Lahti – Nastola ympäristöasioiden toimenpideohjelman
tavoite- ja toimenpidematriisi**

**Matriisissa on eroteltu punaruskealla värillä Lahden seudun
ympäristöpalvelujen toteutusvastuulla olevat tavoitteet ja toimenpiteet**

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
--	----------------------------------	----------------------	-------------------------	------------------	------------------

1. Toteutetaan ilmastonmuutosta hillitseviä toimenpiteitä ja varaudutaan sen aiheuttamiin riskeihin

1.1 Hollola – Lahti – Nastola alueen kasvihuonekaasupäästöt ovat puolittuneet vuoden 1990 tasosta vuoteen 2025 mennessä

1.1.1 Korjausrakentamisessa otetaan keskeiseksi tavoitteeksi energian säästö huomioiden kuitenkin kulttuurihistoriallisten kohteiden rakennustaiteelliset arvot ja alkuperäisyyden vaatimukset.	Rakennusvalvonnan ja tilakeskusyksiköt	muut ao. kuntaorganisaatiot LSYP, Karpalo -hanke		Em. hankkeet plus Green City:n rakennusvalvonta -hanke	
Tp 1 Lahden seudun rakennusvalvonta ottaa käyttöön ns. Oulun mallin (Green City – pilotti)	Rakennusvalvonta		2011	Green Cityn budjetti	

1.2 Hollola, Lahti ja Nastola laativat yhteisen ilmasto-ohjelman toteutus suunnitelman, jonka toimenpiteet sisällytetään kuntien johtamisjärjestelmiin

1.2.1 Vuosittain julkaistaan Lahden seudun ilmastoraportti, joka sisältää ilmastotyön päivityksen	Ilmastotyöryhmä / Kari Porra(pj.)	Ao. kuntaorganisaatiot ja konserniyhtiöt	Jatkuva	LSYP:n, ao. kuntaorganisaatioiden budjetit ja IMMU –hanke (2011 loppuun saakka)	Lahden seudun ympäristölautakunta hyväksyy raportin vuosittain
Tp 1 Selvitetään kuntien omien toimien ilmastovaikutukset ja valitaan seurantaindikaattorit	Ilmastotyöryhmä		2011 aikana	IMMU-hankkeen budjetti	
Tp 2 Tehostetaan ilmastoasioiden viestintää	Ilmastotyöryhmä		2011 aikana	IMMU –hankkeen budjetti	
1.2.2 Lisätään henkilöresursseja ilmastonsuojelutyöhön	LSYP; Konsernipalvelut				
1.2.3 Valmistellaan IMMU:lle jatkohanketta	LSYP, LAMK		2011 loppuun mennessä		

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
1.3 Energian kokonaiskulutus kuntien toiminnoissa vähenee vuoden 2009 tasosta 10% vuoteen 2015 mennessä					
1.3.1 Sähkön ja lämmön ominaiskulutusta (kWh/r-m³) Hollolan, Lahden ja Nastolan omistamissa kiinteistöissä pienennetään.	Ao. kuntaorganisaatiot,		Jatkuva	Lahti seuraa säännöllisesti, Tilakeskusten budjetti	Nastolassa kartoitettu kunnan kiinteistöjen lämmönkulutus. Hollolassa tehty energiategohkuusinvestointeja ESCO –hankkeen yhteydessä Lahteen tulossa ESCO-kiinteistöjä
Tp 1 Green City pilotti	Lahden Tilakeskus		v. 2012 loppuun saakka	Green City –hankkeen budjetti	
1.3.2 Sähkön ominaiskulutus on seudun kuntien omistamissa kiinteistöissä 10 % pienempi kuin nykyisin.	ao. kuntaorganisaatiot,		2015	Lahden energiategohkuus-sopimus	
Tp 1 Kaupunki hankkii Green office -sertifikaatin	Osana Green City ohjelmakokonaisuutta	WWF LSYP on mukana yhtenä kaupungin piloteista		Green City budjetti	Työ käynnistyy toukokuussa 2011
Tp 2 ATK – ja muiden toimistolaitteiden hankinnoissa korostetaan energiategohkuutta	Tietohallinnot		Jatkuva		
Tp 3 Huolehditaan siitä, että ATK –laitteiden perusasetukset ovat kaikissa Lahden ja seudun kuntien työpisteissä mahdollisimman sähköä ja paperia säästäviä	Kuntien ATK-vastaavat		2011 loppuun mennessä		
Tp 4 Videoneuvotteluja lisätään kokousmatkojen korvaamiseksi	Kaikki kuntaorganisaatiot				
1.3.3 Seudun kunnat sitoutuvat valtakunnalliseen energiategohkuussopimukseen.	Ao. kuntaorganisaatiot	Työvoima- ja elinkeinoministeriö, MOTIVA		TEKY/ Tilakeskusten budjetti	Lahti on sitoutunut
1.3.4 Energiavaihtoehtoja tuodaan esille kuntien eri yksiköiden tekemässä rakentamisen ohjaus- ja neuvontatyössä ja kuntien omassa rakentamisessa ja	Rakennusvalvonta	LSYP, Karpalo hanke	Jatkuva	mainittujen yksiköiden ja hankkeiden budjetit	Kelaa-hankkeen hankintapäivät ja tiedotusmateriaali, Kelaa-hankkeessa toteutettu tiedotusta –ja kampanjoita, hanke päättynyt 03/11

rakennuttamisessa nostetaan energiatehokkuus keskeiseksi tavoitteeksi.					
1.3.5 Kuntien ateriapalveluissa lisätään lähiruoan ja luomutuotteiden osuutta	Ateriapalveluita tuottavat yksiköt				Lahti Aterian Peloton – hanke ja sen seurausvaikutukset
1.4 Kuntien toimintojen materiaalitehokkuutta parannetaan 25 % vuodesta 2013 vuoteen 2025 mennessä					
1.4.1 Hankintojen ympäristönäkökohdat huomioidaan 50 %:ssa hankintaosaston kilpailutuksista.	Hankintayksikkö	LSYP, ao. kuntaorganisaatiot	2012	Osittain KELAA – hankkeen budjetti	Kelaa –hankkeen hankintapäivät ja siivouspalveluiden elinkaari tutkimus, hanke päättynyt 03/11
1.4.2 Selvitetään kuntien toimintojen materiaalitehokkuus			2013 loppuun mennessä		
1.4.3 Paperin kulutus vähenee Lahden kaupunkiorganisaatiossa 50 % sähköisen arkistoinnin ja sähköisen asioinnin johdosta.	Konsernipalvelut/ kaupunginaktuaari, kaupunginsihteeri	Lahden tietotekniikka, kaikki toimialat	2015	Yksiköiden budjetit, koulutus henkilöstölle ja luottamushenkilöille	Paperin kulutuksen vähentäminen on 2011 käynnistytävän Green office –ohjelman tavoitteita
Tp 1 Pyritään edelleen pienentämään paperiraportoinnin määrää sekä omassa työssä että tilaustöissä	kaikki kuntaorganisaatiot				
1.5 Joukkoliikenteen osuus tehdyistä matkoista kaksinkertaistuu vuoteen 2025 mennessä ja pyöräilyn vuoteen 2015 mennessä vuoden 2010 tasosta					
1.5.1 Liikkumista ja liikenneasioita käsitellään Ympäristöviikon teemoina	LSYP/Neuvontatiimi				
Tp 1 Kestävää liikkumista edistäviä tiedotuskampanjoita toteutetaan esim. eri hankkeiden yhteydessä	Green City				
1.5.2 Liikkumista ja liikenneasioita pidetään teemoina LSYP:n asukastoiminnassa	LSYP/ Neuvontatiimi				

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 1 Asukkailta haetaan aktiivisesti palautetta ja toiveita pyöräilyreiteistä ja niiden kunnossapidosta	Kunnallistekniset yksiköt				
2. Suojellaan asuin- ja elinympäristön viihtyisyyttä ja terveellisyttä sekä luonnon monimuotoisuutta					
2.1 Seudun ilmanlaatua parannetaan					
2.1.1 Ympäristölupapäätöksissä rajoitetaan ilmapäästöjä	LSYP/ lupatiimi		jatkuva	LSYP:n budjetti	
2.1.2 Ilmapäästöjä ja hajuhaittoja rajoitetaan valvontakohteissa	LSYP/ Lupatiimi		jatkuva	LSYP:n budjetti	
Tp 1 Ilmanlaadun valmiussuunnitelma päivitetään ja laajennetaan Hollolaan ja Nastolaan	LSYP / valmiussuunnitelmaan liittyvät tahot		Työ käynnistyy Hollolassa ja Nastolassa vuonna 2013		
Tp 2 Selvitetään mahdollisuuksia vähentää autoliikenteen haittoja keskustoissa	maankäyttö- ja kunnallistekniset yksiköt				
2.2 Seudun meluhaittoja vähennetään					
2.2.1 Melualueilla asuvien asukkaiden määrä vähenee. Lahdessa määrä on v. 2015 vähintään 5 % pienempi kuin v. 2010.	Maankäyttö, Kunnallistekniikka, Tiehallinto	LSYP	2015		
Tp 1 Lahdessa laaditaan meluselvitykseen (2012) perustuva toimintasuunnitelma (ks. kohta 4.4.4)	Meluntorjuntatyöryhmä		6/2013	LSYPn, maankäytön ja kunnallistekniikan budjetit	
Tp 2 Uusien asuinalueiden meluntorjuntarakenteet toteutetaan muun kunnallistekniikan rakentamisen yhteydessä.	Kaavoituksesta ja kunnallistekniikasta vastaavat kuntaorganisaatiot	LSYP, Tiepiiri	jatkuva		
Tp 3 Meluntorjuntatoimenpiteiden määrärahoja varataan kaupungin budjettiin vuosittain.	TEKY:n kunnallistekniikka		jatkuva		v. 2009 käytetty 38 600 euroa v.2010 meluaitaa Ahtialantielle

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
2.2.2 Ympäristölupapäätöksissä ja valvontatyössä rajoitetaan melupäästöjä	LSYP/ Lupatiimi		jatkuva	LSYP:n budjetti	
Tp 1 Luvituksessa kiinnitetään erityistä huomiota melua aiheuttaviin toimintoihin (esim. louhintatyö)	LSYP/Lupatiimi				
Tp 2 Teollisten yms. toimintojen ja asutuksen väliin jätetään riittävät suojavyöhykkeet	Maankäyttöyksiköt	LSYP			
Tp 3 Melupäästöksillä rajoitetaan melupäästöjä	LSYP/ Lupatiimi		jatkuva	LSYP:n budjetti	
2.3 Säilytetään mahdollisuudet nauttia hiljaisesta ja luonnonläheisestä ympäristöstä					
2.3.1 Suunnittelussa otetaan tavoitteeksi hiljaisten alueiden suojelu.	Maankäyttöyksiköt				Suunnittelun toimenpideohjeet
Tp 1 Hiljaisimmat alueet kartoitetaan ja laaditaan suunnitelma niiden säilyttämiseksi.	Maankäyttöyksiköt		2012 loppuun mennessä		Selvitys Lahden hiljaisista alueista valmistunut v. 2010 Lahden maankäytössä
2.3.2 Ympäristöluvuissa otetaan huomioon hiljaiset alueet	LSYP/ Lupatiimi		Jatkuva		
2.4 Säilytetään merkittävät luontoalueet ja viheryhteydet sekä huomioidaan arvokkaat kulttuuriympäristöt ja rakennukset					
2.4.1 Arvokkaiden luontoalueiden ja viheryhteyksien turvaamiseksi sekä arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja rakennusten suojelemiseksi parannetaan kaupunkiseudun kaavoitusyhteistyötä.	Maankäyttöyksiköt yhteistyönä	LSYP, ao. kuntaorganisaatiot	jatkuva		
Tp 1 Lahden ekologinen verkosto liitetään kuntarajoilla Hollolan, Nastolan ja Orimattilan ekologisiin verkostoihin	Maankäyttöyksiköt LSYP	P-H liitto			Lahden puolella ekologinen verkosto ja sen arvokkuus on selvitetty
Tp 2 Rakenteen tiivistyessä huolehditaan siitä, että viheralueiden saavutettavuus asukkailla säilyy hyvänä.	Maankäyttöyksiköt	LSYP, liikuntatoimet	jatkuva		

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
TP 3 Ylläpidetään ja kehitetään luontopolkuja ja luontoreittejä koko seudulla	LSYP		jatkuva		
2.5 Kuntien omistamien, virkistyskäyttöön ja suojeleluun varattujen metsien hoidossa lisätään luonnon monimuotoisuutta					
2.5.1 Kuntien omistamien arvokkaiden luontokohteiden rauhoitusta lisätään Suojelualueiden määrä koko seudulla on 2 % pinta-alasta v. 2015mennessä ja 5 % v. 2025 mennessä	Ao. kuntaorganisaatiot (valtuustot päättävät)	LSYP		Kuntien omat rauh. hakemukset ,yksityiset suojelualueet, METSO - rahoitus	nykyisin Hollola: 1,4 % Lahti: 2,6 Nastola: 0,2 % yht.: 1,2 %
TP 1 Kuntien metsien arvokohteet arvioidaan Metso –selvityksessä	LSYP/Asko Riihelä		Käynnistyy v. 2011	Metso - avustus	YM myöntänyt v. 2011 selvityksiin Metso –rahaa 25 000 euroa
TP 2 Päivitetään Lahden ja Hollolan yhteinen Salpausselän hoito- ja kehittämissuunnitelma (v:lta 1996) ja laajennetaan se koskemaan koko LSYP:n toiminta-alueita.	LSYP	Kuntien kaavoittajat, kunnallistekniset yksiköt,	v. 2012 aikana		
TP 3 Kunnat hakevat omistamilleen metsille FSC- sertifioinnin	Ao. kuntaorganisaatiot				Lahden metsillä FSC –sertifikaatti vuodesta 2005 lähtien
2.5.2 Luontoseurantaa tehdään jatkuvasti ja kartoitetaan erilaisia luontotyyppisiä	LSYP/Asko Riihelä		Jatkuva	LSYP:n budjetti	
TP 1 Lahden lintu –Atlaksen 10-vuotispäivitys	LSYP/Asko Riihelä		valmistuu v. 2011	LSYP:n budjetti	Aineisto on jo kerätty
2.6 Muodostetaan biosfäärialue Vesijärvi- Salpausselkä alueelle yhteistyössä Päijänne – Vesijärvi biosfäärihankkeen kanssa					
2.6.1 Osallistutaan biosfäärialueen suunnittelutyöhön yhdessä muiden seudullisten toimijoiden kanssa	ICER ja Eco Region -hankkeet	Hämeen ELY – keskus ja P-H liitto		hankkeiden budjetit	
TP 1 Muodostetaan kestävä matkailun yhteistyöverkosto Päijät-Hämeeseen.	ICER -hanke	matkailuyrittäjät	syksy 2011	ICER – hankkeen budjetti	

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 2 Laaditaan selvitys biosfäärialueen hyödyistä matkailuyrityksille	ICER -hanke		syksy 2011	ICER – hankkeen budjetti	
3. Turvataan pohjavesien laatu ja määrä sekä vaalitaan vesistöjen virkistys- ja luonnonarvoja					
3.1 Pohjavesien kemiallinen laatu on hyvä					
3.1.1 Pohjavesiriskiä vähennetään antamalla tiukkoja suojelumääräyksiä ja tarkkailuvelvoitteita eikä riskiä aiheuttaville toimintoille myönnetä ympäristölupia	LSYP/ Etelä-Suomen aluehallintovirasto (AVI)		Jatkuva	LSYP:n budjetti	
Tp 1 Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehdään tiheämmin pohjavesialueilla	LSYP/ Lupatiimi		Jatkuva	LSYP:n budjetti	Valvontasuunnitelman päivitys
Tp 2 Selvitetään vanhat maa-ainesten ottoalueet sekä niiden ennallistamistarve	LSYP/Lupatiimi	ao. kuntaorganisaatiot, ELY- keskus		LSYP:n budjetti	osittain tehty
Tp 3 Kontrolloidaan öljysäiliökartoituksia	LSYP/Lupatiimi	P-H pelastuslaitos	Jatkuva		
3.1.2 Maa-ainesten ja lumen vastaanotto-alueet järjestetään siten, että pohjavesien pilaantumiskahva vähenee	Kunnallistekniset yksiköt				
3.2 Turvataan alueella muodostuvan pohjaveden määrä					
Tp 1 Laajennetaan pohjavesimallinnus myös Hollola- Kolava- Nastola alueille sekä Renkomäkeen	LSYP/Velutiimi	ao. kuntaorganisaatiot, vesihuoltolaitokset	v. 2012 aikana	LSYP:n budjetti	
Tp 2 Täydennetään vesitasekartoitusta koko seudulle	LSYP/Ismo Malin	Lahti Aqua Oy, Vesijärvisäätiö, SYKE	Vesijärven osalta vv. 2011 ja 2012		Tehty Vesijärven osalta osittain
Tp 3 Täydennetään lähdekartoitusta	LSYP/Asko Riihelä	kuntien maankäyttöyksiköt		LSYP:n budjetti	Lahden osalta valmistunut
3.3 Laaditaan seudullinen pohjavesien suojelusuunnitelma vuoden 2011 loppuun mennessä					
Tp 1 Laaditaan seudullinen pohjavesien suojelusuunnitelma vuoden 2011 loppuun mennessä	LSYP/ Riikka Mäyränpää	Vesihuoltolaitokset, ao. kuntaorganisaatiot, P-H pelastuslaitos, ELY -keskus	Suunnitelma valmistuu v. 2011 loppuun mennessä	LSYP:n budjetti/ kuntien rahoitus	

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
3.4 Alueen vesistöt ovat ekologisesti hyvässä tai erinomaisessa tilassa ja ne soveltuvat vaativaan virkistys- ja kalatalouskäyttöön					
3.4.1 Kaupunkikonserni ja kunnat turvaavat yhdessä elinkeinoelämän kanssa Lahden talousalueen vesistöjen hoidon kehittämisen hankerahoituksesta riippumatta.	LSYP, kunnat, Vesijärvisäätiö		jatkuva		toteutunut viime vuosina
Tp 1 Vesijärviohjelmaa päivitetään vuosittain toimenpiteiden osalta	Vesijärvisäätiö, LSYP/Ismo Malin	Kalastusalueet, Kalatalouskeskus	jatkuva		
Tp 2 Päivitetään tarkkailusuunnitelmaa pienjärvien veden laadun seurantaan.	LSYP/Ismo Malin	Vesijärvisäätiö	jatkuva		
Tp 3 Laaditaan pienvesiselvitys	LSYP/Ismo Malin	Kalatalouskeskus, ELY-keskus	Käynnistetty v. 2011 Lahden osalta		
Tp 4 Alasjärvi - Sylvöjärvi järviketjun pinnankorkeusselvitys	ELY-keskus	LSYP	v. 2011 aikana		
Tp 5 Haja-asutusalueella sijaitsevien kuntien omistamien kiinteistöjen järjestelmät käydään läpi ja laaditaan selvityksen pohjalta kunnostussuunnitelma	LSYP/Niina Pesonen	ao. kuntaorganisaatiot	v. 2012 loppuun mennessä	LSYP:n budjetti	aloitettu Hollolan osalta
Tp 6 Laaditaan Lahden hulevesiohjelma	LSYP/Ismo Malin	IMMU-hanke, Kunnallistekniikka, Lahti Aqua Oy, maankäyttö ja rakennusvalvonta	v. 2011 aikana	IMMU – hankkeen budjetti	luonnos on valmistunut
3.4.2 Ympäristölupapäätöksissä ja valvontatyössä rajoitetaan päästöjä vesistöihin	AVI, LSYP/ Lupatiimi/ Velutiimi		Jatkuva	LSYP:n budjetti	
Tp 1 Erityisesti eläinsuojien luvituksissa ja lannan levityksessä vesistöjen lähialueilla pidetään korkea standardi	LSYP/Lupatiimi				

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
3.4.3 Maa-ainesten ja lumen vastaanotto-alueet järjestetään siten, että vesistöjen pilaantumisriski vähenee	Ao. kuntaorganisaatiot				Lahdessa valmis Vanhantien lumenkaatopaikan allas, huomioitu Rälssin ympäristöluvassa
3.4.4 Vesistökuormituksen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi kehitetään uusia välineitä ja toimenpiteitä sekä tehostetaan olemassa olevien menetelmien käyttöä.	LSYP	ao. asiantuntija- ja tutkimusorganisaatiot	Jatkuva	LSYP:n ja Vesijärvisäätiön budjetit	Hapetusta tehostettu erityisesti Enonselällä. Työtjärven kalkkisaostuskokeilu v. 2010
Tp 1 Peltojen suoja-alueiden lisäämistä edistetään	ELY -keskus	LSYP		maatalouden ympäristötuki	Suunnitelmia valmistunut; mm. Vesijärven ja Hahmajärven valuma-alueilla
Tp 2 Luvituksella ja valvonnalla kiinnitetään lietalannan levitykseen enemmän huomiota erityisesti vesistöjen lähialueilla	LSYP/Lupatiimi		Jatkuva		
Tp 3 Selvitetään tarve ja mahdollisuudet syvänteiden hapetukseen/kunnostukseen myös muilla järvillä	LSYP	ao. kuntaorganisaatiot	Kymijärvi/Nastola v. 2011 aikana		
Tp 4 Erityisesti uusilla rakentamisalueilla toteutetaan hulevesiohjelman mukaisia järjestelmiä	Kuntien maankäyttö- ja kunnallistekniset yksiköt, Lahti Aqua Oy	LSYP	Jatkuva	mainittujen yksiköiden budjetit	
3.4.5 Porvoonjoen virkistysarvon parantamiseksi laaditaan suunnitelma tavoitteena vähentää puhdistamoilta ja valuma-alueelta tulevaa bakteriologista ja ravinnekuormitusta.	LSYP, Vesihuoltolaitokset	TE -keskus	Yhteinen suunnitelma valmis 06/2012		Suunnitelman hyväksyminen
Tp 1 Jätevesien UV – säteilyttäminen ennen jokeen johtamista	Lahti Aqua		v. 2016 alkuun mennessä		Uuden ympäristöluvan velvoite
Tp 2 Tehostetaan viemäriin liittymisen valvontaa	LSYP				

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
---	------------------------------	----------------------	-------------------------	------------------	------------------

4. Varataan voimavarat ajantasaisen ympäristötiedon levittämiseen sekä lisätään asukkaiden mahdollisuuksia toimia elinympäristönsä hyväksi

4.1 Ympäristöviestintää ja asukastoimintaa kehitetään edelleen ympäristövastuun edistämiseksi

4.1.1 Lahdessa koko kaupunkiseutua palvelevia ympäristö- ja jäteneuvontatiloja kehitetään jatkuvasti ja asukkaille suunnattujen ympäristöneuvontatilauskohteiden määrä pysyy vähintään nykytasolla (v. 2010, n. 80).	LSYP	PHJ, Lahti-Energia		LSYP:n budjetti	
Tp 1 Vuosittain järjestetään ympäristöviikko syyskuun lopulla	LSYP/ Saara Leinikka(2011)	Lukuisia yhteistyötahoja	Viikon valmistelut alkavat vuosittain helmikuussa	LSYP:n budjetti	TEKY:n toiminnanohjausjärjestelmän seuranta. Toteutunut 2009
Tp 2 Vuosittain järjestetään energiansäästöviikko lokakuun alussa.	LSYP/Marja-Leena Kalpio	Lahti Energia Oy, Koulujen 2 –luokat		Karpalo-hankkeen budjetti (2011)	
Tp 3 Nastolan yrityksille järjestetään ympäristöpalkintokisa			Vuosittain		Kilpailu on järjestetty useana vuonna peräkkäin
4.1.3 Asukastoimintaa kehitetään alue- ja virkamieskummialueiden pohjalta tavoitteena lisätä asukkaiden ja järjestöjen aktiivisuutta ja vastuullisuutta ympäristöön liittyvissä asioissa.	LSYP/ Keke-koordinaattori		Jatkuva	Ei ole keke-koordinaattoria	On kehitelty uusia toimintamuotoja, käynnistyvät v. 2009 alussa
Tp 1 Jatketaan OMA teko asukasfoorumia,	LSYP/Sari Knuuti				
Tp 2 Jatketaan keskustellaan kestävästi tilaisuuksia	LSYP/Sari Knuuti	Green City			Tilaisuuksia järjestetty myös eri hankkeiden toimesta

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
4.2 Lasten ja nuorten ympäristötietoisuuden lisäämisen kautta saatetaan ympäristöasiat perheiden arkeen					
4.2.1 Lasten ja nuorten ympäristökasvatuksen tasoa nostetaan :	LSYP, ao. kuntaorganisaatiot				Ei ole onnistunut 2010 aikana
Tp 1 Lasten ympäristöpäivä/koko perheen ympäristöpäivä	Nuorisotoimi	LSYP/ Neuvontatiimi	Vuosittain		
Tp 2 Osallistuminen kalastuspäivään	LSYP/ Velutiimi, Neuvontatiimi	Kalatalouskeskus, Kalastusalueet, Vesijärvisäätiö	Vuosittain	LSYP:n budjetti	tähän mennessä joka vuosi
Tp3 Energiansäästöviikko tokaluokkalaisille, osallistutaan valmisteluihin	LSYP/ Neuvontatiimi	Motiva, Lahti Energia Oy	Vuosittain	LSYP:n budjetti	tähän mennessä joka vuosi
Tp 4 Haastekampanja ja ainakin koulut mukaan energiansäästökisaan	Sivistystoimi	Tilakeskus LSYP/Marja-Leena Kalpio (Karpalohanke)			
Tp 5 Koordinoidaan koululaisten siivoustalkoot	LSYP/ Neuvontatiimi/Ei la Hellman	Kunnallistekniikka, PHJ	Vuosittain	LSYP:n budjetti	
Tp 6 Kymppi- hankkeen toimet ympäristökasvatuksessa	Anne Meronen		2011-2013	Kymppin budjetti	
Tp 7 ”Kaisla tutuksi” – kierros seudun kouluihin ja päiväkoteihin	Eila Hellman, Marja-Leena Kalpio, Anne Meronen (Kymppi-hankkeen osalta)	Seudun koulut	2012-2013	LSYP:n ja Kymppi-hankkeen budjetit	Alkanut 2011
4.2.2 Ympäristökoulun toiminta vakiinnutetaan tavoitteena päätoiminen ympäristökasvattaja	LSYP/Keke-koordinaattori	4H	2012 aikana	Keke-koordinaattoria ei vielä ole	
4.2.3 Ympäristömerkinnän (Vihreä Lippu, Ympäristösertifikaatti) saaneita oppilaitoksia ja päiväkoteja on koko seudulla vähintään kahdeksan.	kuntaorganisaatioiden sivistystoimet	LSYP, Green City	2015		Lahdessa ja Hollolassa jo yksi koulu

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 1 Vihreän lipun esittelyjä kouluille ja päiväkodeille	LSYP/ Neuvontatiimi/Ui la Kananen	Seudun koulut, päivähoidon vastuutahot		Kymppi- hankkeen budjetti	
4.3 Hyödynnetään uusia viestintävälineitä ja -menetelmiä laajemman ympäristötietoisuuden ja eri kohderyhmien saavuttamiseksi					
4.3.1 Hyödynnetään erityisesti ympäristöviikolla uusia välineitä ja menetelmiä	LSYP/ ympäristöneuvon tatiimi				
4.3.2 Tehostetaan ympäristöneuvonnassa olemassa olevien välineiden ja menetelmien käyttöä	LSYP/ ympäristöneuvon tatiimi				
Tp 1 OMA teko Facebookissa	Sari Knuuti		Jatkuva	LSYPn budjetti	
Tp 2 Kehitetään lapsille ja nuorille suunnattuja ympäristöpelejä (mm. maahanmuuttajille)	Marina Salokangas, Elina Lehmonen		12/11 saakka ja 07/11 asti	Renkaat vedessä – hanke, Ympäristö- elien kehittäminen Pietarissa	
Tp 3 Kaislan hyödyntäminen viestinnässä	LSYP/Neuvonta- tiimi				
4.4 Hollola – Lahti – Nastola alueella on kattava ja yhteneväinen ympäristötieto					
4.4.1 Ympäristökatsaus julkaistaan vuosittain	LSYP/Timo Permanto, Marja- Leena Kalpio				
Tp 1 Parannetaan tiedottamista ympäristökatsauksesta ja myös sen tiedon hyödyntämistä edistetään	LSYP/Marja- Leena Kalpio		Jatkuva		Jakelua tehostettiin v. 2010
Tp 2 DIGIUM kysely katsauksesta ja sen hyödyntämisestä	LSYP/ Timo Permanto		2012		
4.4.2 Ympäristöraportti julkaistaan kerran valtuustokaudessa	LSYP /Timo Permanto		2011	LSYP:n budjetti	seuraava vuoden 2011 aikana
4.4.3 Ilmanlaadun yhteistarkkailu laajennetaan Hollolaan ja Nastolaan	LSYP / Kaarina Kaasalainen	Alueen kunnat ja ilmapäästöjä aiheuttavat yritykset ja laitokset	Sopimusneuvottelut käynnistyvät 2012		

<i>Ympäristötavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 1 Laaditaan seudullinen ilmanlaadun seurantasuunnitelma	LSYP / Kaarina Kaasalainen		2011 - 2012	LSYP:n budjetti	Suunnitelman laatiminen käynnistynyt
Tp 2 Osallistutaan Kanta- ja Päijät-Hämeen kattavaan bioindikaattoriselvityk- seen	LSYP	Alueen kunnat ja ilmapäästöjä aiheuttavat yritykset ja laitokset, ELY- keskus,	vuoden 2013 aikana		
Tp 3 Hankitaan ilmanlaadun seurantaan kalusto Hollolaan ja Nastolaan ja aloitetaan reaaliaikainen ilmanlaadun seuranta	LSYP / Kaarina Kaasalainen	Alueen kunnat ja ilmapäästöjä aiheuttavat yritykset ja laitokset	2013 loppuun mennessä		
Tp 4 Ilmanlaadun reaaliaikainen tiedottaminen laajennetaan Nastolaan ja Hollolaan	LSYP / Kaarina Kaasalainen		2013		
4.4.4 Laaditaan EU- direktiivin mukainen meluselvitys Lahdessa	Meluntorjuntaryh- mä	LSYP, kunnallistekniikka, maankäyttö	06/2012	LSYP:n, Kunnallis- tekniikan ja Maankäy- tön budjetit	
4.4.5 Kehitetään pohjaveden laadun seuranta yhtenäiseksi koko alueella: riittävän laaja ja tiheä verkosto kaikilla pohjavesialueilla	Vesihuoltolaitok- set / LSYP	ELY –keskus, Tiehallinto, Ratahallinto, luvitetut yritykset		Täsmentyy pohjavesien suojelusuun- nitelmassa	sisältyy pohjavesien suojelusuunnitelma n toteuttamisen
5.Päätöksien vaikutuksia ympäristöpäämääriin tarkastellaan kaikilla päätöksenteon tasoilla					
5.1 Kaupungin ja kuntien toimialat sekä yhtiöt ovat sisällyttäneet soveltuvin osin ympäristötavoitteet osaksi toimintajärjestelmäänsä					
5.2 Valtuustojen päätöksiin saadaan vuoden 2012 alusta lähtien arviot niiden vaikutuksista yhteisen ympäristöpolitiikan päämääriin					

Matriisi on muokattu LSYP:n tiimeissä tammi-helmikuussa 2011 ja lautakuntaseminaarissa helmikuussa 2011 sekä sen jälkeen käydyissä virkamieskeskusteluissa mm. Hollolan ja Nastolan teknisissä johtoryhmissä ja LSYP:n tiimeissä. Hyväksytty LSYP:n johtoryhmässä 12.5.2011.